

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060307

DOM
2019-12-12
Stockholm

Mål nr
M 8785-18

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2018-09-03 i mål nr M 2050-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

Affärsverket Svenska kraftnät, 202100-4284
Box 1200
172 24 Sundbyberg

Ombud: Chefsjurist BP Samma
adress

Motpart

Skogsstyrelsen
551 83 Jönköping

SAKEN

Dispensansökan avseende skadliga åtgärder inom biotopskyddsområde på fastigheten XXX i Sollefteå kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1500614

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

BAKGRUND

Sedan den 10 augusti 2009 omfattas ett ca 4,1 hektar stort område med äldre naturskogsartad skog på fastigheten XXX i Sollefteå kommun av biotopskydd. Affärsverket Svenska kraftnät (Svenska kraftnät) har en kraftledning som går nära biotopskyddsområdet. Svenska kraftnät ansökte den 6 oktober 2016 hos Skogsstyrelsen om dispens för att få avverka 47 så kallade farliga kanträd inom biotopskyddsområdet. Skogsstyrelsen beslutade den 4 april 2017 att endast lämna dispens för avverkning av två träd och avslag ansökan beträffande övriga träd.

Svenska Kraftnät överklagade Skogsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen som avslag överklagandet.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Svenska kraftnät har yrkat att ansökan om dispens beviljas i sin helhet.

Skogsstyrelsen har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Svenska kraftnät har till stöd för sin talan, utöver vad som anförts i underinstansen, anført i huvudsak följande.

Ledningen som angeläget allmänt intresse

De elledningar om 400 kV som finns i Sverige utgör inte bara transmissionsnätet (tidigare benämnt stamnätet) för el i landet utan är även ryggraden i Nordens elförsörjning. Transmissionsnätets förutsättningar påverkar internationella, nationella, regionala och kommunala mål avseende bl.a. miljö, beredskap, tillväxt och en grundläggande stabilitet i samhället. Elförsörjningen är även ett prioriterat område för totalförsvaret. Det är väsentligt att befintlig infrastruktur värnas för att kunna

tillgodose behoven i takt med omställningen till ett förnybart energisystem. Det är också väsentligt att samtliga ledningar uppfyller de grundläggande säkerhetskraven.

Den aktuella ledningen är av betydelse för rikets elförsörjning och att betrakta som en sådan anläggning för energidistribution som omfattas av 3 kap. 8 § miljöbalken.

Anläggningen ska därför, så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av den.

Elsäkerhetsverkets föreskrifter är bindande. Förhållandet att Svenska kraftnät har undantagits från kravet på trädsäkra ledningar beror på att det inte funnits skäl att ställa detta krav på statens anläggningar, eftersom de redan har ett trädsäkert utförande.

Tidigare avverkning och påverkan på biotopskyddsområdet

Sedan den aktuella ledningen togs i drift under mitten av 1950-talet har avverkning av farliga kanträd skett med jämna åttaårsintervaller. Det aktuella biotopskyddsområdet inrättades år 2009. Vid de två senaste underhållstillfällena, åren 1999 och 2009, har ca 150 farliga kanträd inom fastigheten avverkats utan att det uppvisats några storm- eller torkskador inom biotopskyddsområdet. Att det efter decennier av återkommande kanträdsavverkningar inte föreligger någon kantzonsseffekt på objektet och att mängden hänglavlika träd faktiskt är större i kantzonen än längre in i området, indikerar dessutom att kanträdsavverkningen inte kommer att påverka områdets fuktighetsförhållanden på ett sätt som är negativt för naturvärdena inom biotopskyddsområdet.

Inför Skogsstyrelsens beslut om att inrätta biotopskyddsområdet år 2009 informerade Svenska kraftnät om den befintliga ledningen. Svenska kraftnät framförde att verket inte hade något att erinra mot bildandet av biotopskyddsområde förutsatt att det inte skulle komma i konflikt med Svenska kraftnäts pågående markanvändning och rätten att bland annat fälla för ledningen farliga kanträd.

Svenska kraftnät ifrågasätter inte att naturmiljö och biologisk mångfald är starka intressen. Det är dock inte korrekt att avverkningen av farliga kanträd permanent kan utsläcka naturvärden inom biotopskyddet. Skogsstyrelsens bedömningsgrunder för trädens vitalitet är i huvudsak allt för subjektiva. Även om ett träd är vitalt kan det inte förväntas stå emot de vindstyrkor som i vissa fall kan uppkomma i samband med en större storm. En ökad tillsyn skulle inte lösa problemet i detta fall eftersom flertalet av de träd som Svenska kraftnät önskar avverka redan idag, vid ett fall, är närmare faslinan än vad som god elsäkerhetsteknisk praxis föreskriver. För framtida inplanerade kanträdsavverkningar kan en tätare kontroll accepteras, till exempel vart fjärde år.

Vid platsbesök i januari 2019 har Svenska kraftnät noterat att träden som behöver avverkas överlag är klena. Det är därför inte troligt att de, vid ett eventuellt fall, skulle slå omkull andra träd och orsaka brötar av fällda träd eller att avverkning skulle leda till rejält ökad stormkänslighet.

Skogsstyrelsen har vidhållit sin talan i mark- och miljödomstolen och därutöver tillagt i huvudsak följande.

Ledningen som angeläget allmänt intresse

Skogsstyrelsen har inget att invända mot Svenska kraftnäts bedömning av ledningens betydelse. Hushållningsbestämmelserna i 3 kap. miljöbalken är dock ämnade att ge ledning vid ändrad markanvändning. I det aktuella fallet är markanvändningen beslutad att vara biotopskyddsområde, vilket är ett i det närmaste absolut skydd enligt miljöbalken. Hushållningsbestämmelserna saknar därför aktualitet.

Elsäkerhetsverket och Energimarknadsinspektionens yttranden styrker att Svenska kraftnät inte är rättsligt förhindrade med anledning av myndigheternas föreskrifter att söka andra lösningar än den som dispensansökan avser.

Tidigare avverkning och påverkan på biotopskyddsområdet

Beträffande tidigare avverkning av kantträd är det inte känt i vilken omfattning åtgärder har vidtagits inom det avgränsade område som idag utgör biotopskyddsområde. Det är inte heller känt hur dessa åtgärder skulle ha utförts och när de skulle ha varit förlagda i tiden. Det går därför inte att bedöma vilken påverkan åtgärderna kan ha haft på området. Det kan till exempel inte uteslutas att naturvärdena hade varit ännu högre om de påstådda åtgärderna inte skulle ha utförts.

Biotopskyddsområdet utgör äldre naturskogsartad skog. Avverkningen som Svenska kraftnät har begärt dispens för motsvarar en utglesning i kantzonen om 25 procent och skadar områdets naturvärden i kantzonen. Området öppnas upp och därmed förändras vind- och fuktighetsförhållanden även längre in i området, bortom kantzonen. Oavsett diameter fyller träden olika funktioner i kantzonen. Ett levande rotsystem stabiliserar även närstående träd rotsystem och binder dem samman, vilket ökar stabiliteten i beståndet. Även trädkronorna stabiliserar varandra, vilket minskar pendelrörelser för träden vid hårda vindar. Trädkronorna har dessutom, oavsett diameter, en dämpande funktion för solstrålning och förändrade vindförhållanden i beståndet, vilket medför att fuktighetsförhållandet inte påverkas negativt på samma sätt som om träd avverkas. Förekomsten av ett tätt kronskikt bidrar till och ger förutsättningar för ett lokalklimat med hög och jämn luftfuktighet. Det gynnar bland annat hotade vedlevande svampar och lavar som oftast förekommer på lämpliga substrat i sådana förhållanden.

En samlad avvägning av olika faktorer ska göras för varje enskilt träd vid bedömningen av risken för att ett träd ska falla. Grunderna för Skogsstyrelsens riskbedömning av träden var vindexponering, vitalitet, stabilitet, klimatiska förutsättningar, markförhållanden och placering i kantzonen. Parametrarna är inte mätbara på så sätt att objektiva siffror kan åsättas dem utan de får istället bedömas visuellt utifrån erfarenhet. Tillsyn och kontroll med tätare intervaller utgör ett alternativ till avverkning i enlighet med ansökan som skulle ge möjlighet att låta riskträd stå orörda till den dag då de når en längd som innebär en faktisk risk för ledningen.

REMISSYTTRANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Elsäkerhetsverket har yttrat sig och anfört i huvudsak följande.

Bestämmelserna som faller in under myndighetens ansvarsområde innebär sammantaget att Svenska kraftnät är skyldigt att fortlöpande kontrollera den aktuella luftledningen samt vidta nödvändiga åtgärder för att anläggningen ska uppfylla gällande utföranderegler. Den aktuella luftledningen ska vara framdragen på ett betryggande avstånd från vegetation. Det betyder enligt svensk standard att avståndet till vegetation ska vara minst 3,5 meter, från både fallande och stående träd, och att fallande träd inte ska orsaka jordfel.

I Elsäkerhetsverkets föreskrifter finns inga detaljkrav på avståndet mellan luftledningen och träd. Kravet är att luftledningar ska vara framdragna på ett ”betryggande avstånd” från träd. Detaljkrav om avstånd finns dock, som nämnt ovan, fastställda i svensk standard. Eftersom Elsäkerhetsverkets föreskrifter ger presumtion för utförande enligt svensk standard så anses ledningen uppfylla elsäkerhetsregelverket om ledningen uppfyller standarden. Det är möjligt att avvika från standard, men då måste en riskbedömning tas fram och dokumenteras. Säkerhetsnivån på alternativa åtgärder måste också vara i samma nivå som den som satts av svensk standard och Elsäkerhetsverkets föreskrifter.

Om det förekommer träd som kan falla direkt på luftledningen anses inte kravet på god elsäkerhetsteknisk praxis vara uppfyllt. Det går dock inte att ange något exakt minimiavstånd för hur nära ett träd kan tillåtas falla eftersom träd är ett naturmaterial med stor variation i förmåga att leda elektrisk ström. Exempelvis kan faktorer som årstid och om trädet är levande eller dött påverka trädets förmåga att leda elektrisk ström. Om det sker överslag när ett träd faller anses ledningen inte heller uppfylla god elsäkerhetsteknisk praxis.

Det är i första hand drift- och leveranssäkerheten som påverkas negativt om ett träd faller direkt på den aktuella luftledningen eller på visst avstånd från denna. Detta då ledningen är försedd med ett skyddssystem (jordfelsskydd) som medför att ledningen kopplas från om exempelvis ett träd faller på eller i närheten av ledningen och skapar

ett jordfel. Syftet med detta skyddssystem är att begränsa skadorna som kan uppstå om elektrisk ström leds vidare. Trots detta finns det risk för att exempelvis en brand startar om det uppstår en ljusbåge när trädet faller på eller i närheten av ledningen och det råder torra markförhållanden. Elsäkerhetsverket kan inte se att det finns några alternativa åtgärder till regelbunden röjning i det utförande ledningen och omkringliggande miljö har idag.

Energimarknadsinspektionen har yttrat sig och anfört i huvudsak följande.

Bestämmelser som Energimarknadsinspektionen har att bevaka och som har betydelse för underhåll och utformning av den aktuella ledningen finns i ellagen.

Bestämmelserna innebär att en nätkoncessionshavare inte har en absolut skyldighet att åtgärda alla eventuella brister som kan uppstå i elöverföringen. För att kunna bedöma om kostnaderna för avhjälpandet är rimliga i förhållande till olägenheterna för kunderna bör olägenheterna (konsekvenserna) vara kända.

Tillämpningsområdet för Energimarknadsinspektionens föreskrifter EIFS 2013:1 är begränsat avseende de ledningar för vilka Svenska kraftnät har nätkoncession.

Bestämmelserna i 4 och 5 kap., om funktionskrav för vissa lastnivåer respektive trädsäkra ledningar, gäller inte för Svenska kraftnäts ledningar. Vissa krav i 6. kap. angående avbrott i elöverföringen och 7 kap. angående spänningskvalitet är tillämpliga. Dessa bestämmelser ställer dock inte specifika krav på underhåll eller utformning av ledningen. De kan dock indirekt diktera vilka tekniska lösningar, alternativt underhållsåtgärder, som en enskild ledning bör ha.

Energimarknadsinspektionens bestämmelser om trädsäkring som följer av 3 kap. 9 § ellagen är inte tillämpliga för den aktuella ledningen eftersom ledningar för vilka Svenska kraftnät innehar nätkoncession inte omfattas av bestämmelserna om trädsäkring enligt 2 kap. 1 § EIFS 2013:1. Det generella kravet enligt 3 kap. 9 § ellagen avseende att överföringen av el ska vara av god kvalitet är tillämplig. Bestämmelsen är dock utformad som ett funktionskrav och ställer inte specifika tekniska krav avseende den eventuella orsaken till en kvalitetsbrist.

Utifrån underlaget som kommit Energimarknadsinspektionen till del kan inget generellt uttalande göras avseende eventuella konsekvenser som kan förväntas uppkomma om ett träd faller på den aktuella ledningen. Vad Svenska kraftnät framfört med avseende på omfattning av skada eller driftstörning som kan förväntas uppkomma överensstämmer dock med Energimarknadsinspektionens bild av möjliga konsekvenser. Den tekniska dimensioneringen av [transmissionsnätet] baseras på det s.k. N-1 kriteriet, dvs. att vilken godtycklig komponent som helst ska kunna kopplas från utan att det påverkar systemets funktionalitet. Huruvida ledningen är kritisk för uppfyllande av detta kriterium bör dock kunna visas och det är Svenska kraftnät som har de tekniska förutsättningarna att utföra denna typ av bedömning.

Energimarknadsinspektionen gör ingen bedömning av om alternativen flytt av ledning alternativt byte av teknik (t.ex. markförläggning) är aktuella, även om det i princip är möjliga alternativ, utan endast alternativ till röjning av s.k. kanträd i befintlig ledningsgata. Energimarknadsinspektionens mening är att en riskvärdering alltid behöver göras och att det inte är möjligt att säkerställa driftssäkerheten i absolut mening. I riskbedömningen bör Svenska kraftnät bland annat ta ställning till, och kunna visa, om ledningen är nödvändig från ett driftsäkerhetsperspektiv. Svenska kraftnäts valda metod för trädsäkring skulle ge en något lägre risk för trädpåfall än andra föreslagna åtgärder, till exempel toppbeskäring eller tätare tillsyn i kombination med ytterligare ansökningar om dispens. Energimarknadsinspektionen kan dock inte, utan att ha mer insyn i de riskvärderingar som gjorts, utesluta att en tillräcklig riskreducering kan uppnås med alternativa åtgärder.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Svenska kraftnäts ansökan om dispens avser – såvitt nu är aktuellt – borttagande av 45 träd inom ett område som omfattas av biotopskydd.

Biotopskyddsområden får inrättas i fråga om små mark- eller vattenområden som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda. De inrättas i viss ordning, antingen genom generella föreskrifter om att samtliga lätt igenkännbara områden av ett visst

slag i landet eller i en del av landet ska utgöra biotopskyddsområden, eller genom beslut i det enskilda fallet, 7 kap. 11 § miljöbalken första stycket. Inom ett biotopskyddsområde får man inte bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön, 7 kap. 11 § miljöbalken andra stycket. I samma bestämmelse anges att om det finns särskilda skäl, får dispens från förbudet ges i det enskilda fallet. Vid prövningen av om särskilda skäl för dispens föreligger ska en intresseavvägning göras enligt 7 kap. 25 och 26 §§ miljöbalken. Av bestämmelserna följer dels att en inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten inte får gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses, dels att en dispens får ges endast om det är förenligt med förbudets syfte. Sökanden har att visa att förutsättningar för dispens föreligger.

Kravet på särskilda skäl innebär att möjligheten att ge dispens bör tillämpas restriktivt. Särskilda skäl för dispens kan dock finnas med hänsyn till ett angeläget allmänt intresse (prop. 2008/09:214 s. 95). I praxis har till exempel ökad trafiksäkerhet ansetts vara ett intresse som kan utgöra särskilda skäl för dispens (rättsfallet MÖD 2005:73).

Det aktuella biotopskyddsområdet inrättades 2009 genom beslut av Skogsstyrelsen i det enskilda fallet, dvs. utifrån de kvalitéer som identifierats på den specifika platsen. I beslutet om inrättande och avgränsning av området med tillhörande beskrivning anges bland annat att området består av äldre naturskogsartad barrskog som bär brandspår och innehåller rikligt med död ved samt att flera signalarter och rödlistade arter har noterats vid inventering, bland annat knärot, rosenticka, ullticka, lunglav och spår av tretåig hackspett. Avverkningen av träd är en åtgärd som kan skada naturmiljön i området och som därför är förbjuden om det inte finns särskilda skäl att ge dispens.

Syftet med avverkningen är att trygga leveranssäkerheten och kraftledningens säkerhet för en ledning som utgör en del av transmissionsnätet för rikets nationella elförsörjning. Transmissionsnätets förutsättningar påverkar internationella, nationella, regionala och kommunala mål avseende bland annat beredskap och grundläggande stabilitet i samhället. Såväl ökad leveranssäkerhet som kraftledningens säkerhet utgör därför angelägna allmänna intressen som bör kunna medföra att det finns särskilda skäl för dispens. Förhållandet att dispens ges endast i det enskilda fallet förutsätter dock en

bedömning av åtgärdens verkningar och möjliga alternativ utifrån förutsättningarna på den aktuella platsen.

Eftersom biotopskyddet är avsett att skydda livsmiljöer i små avgränsade områden måste en nyanserad prövning göras av skälen för att avverka träden. Det är därför inte ett tillräckligt konstaterande att flertalet av träden som Svenska kraftnät vill avverka har uppnått en kritisk höjd. Energimarknadsinspektionen har också i sitt yttrande anfört att det inte kan uteslutas att en tillräcklig riskreducering kan åstadkommas med alternativa åtgärder. Det står mot denna bakgrund inte klart att avverkning av de 45 träden skulle vara en nödvändig åtgärd för att trygga leveranssäkerhet och kraftledningens säkerhet i detta fall eller att alternativa åtgärder inte skulle vara möjliga att vidta utan orimliga kostnader.

Det aktuella biotopskyddsområdet utgör livsmiljö för flera skyddsvärda arter och intresset av att åtgärder inte vidtas som kan skada denna miljö är ett tungt vägande allmänt intresse. Med beaktande av den restriktiva tillämpning som är avsedd för möjligheten till dispens, är den utredning som Svenska kraftnät lagt till stöd för att få avverka träd i enlighet med ansökan inte tillräcklig för att dispens bör ges i detta fall. Överklagandet ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Lars Borg, tekniska rådet Mikael Schultz, hovrättsrådet Christina Ericson samt tf. hovrättsassessorn Liisa Seim Sehr, referent.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Emelie Jonsson.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-09-03
meddelad i
Växjö

Mål nr M 2050-17

PARTER

Klagande

Affärsverket Svenska Kraftnät
Box 1200
172 42 Sundbyberg

Motpart

Skogsstyrelsen
551 83 Jönköping

ÖVERKLAGAT BESLUT

Skogsstyrelsens beslut 2017-04-04, dnr SKS 122-2016, se bilaga 1

SAKEN

Dispensansökan avseende skadliga åtgärder inom biotopskyddsområde på fastigheten XXX, Sollefteå kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet att syn ska hållas i målet.

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Skogsstyrelsen beslutade den 10 augusti 2009 (Dnr. 2006/862)) med stöd av 7 kap. 11 § miljöbalken och 6 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att ett ca 4,1 ha stort område med äldre naturskogsartad skog på fastigheten XXX i Sollefteå kommun, Västernorrlands län ska utgöra biotopskyddsområde. Affärsverket Svenska Kraftnät (nedan SvK) har en kraftledning som går nära biotopskyddsområdet. SvK ansökte den 6 oktober 2016 hos Skogsstyrelsen om dispens från biotopskyddsbestämmelserna för att få avverka ca 50 styck så kallade farliga kanträd inom biotopskyddsområdet. Skogsstyrelsen beslutade den 4 april 2017 att endast lämna dispens för avverkning av 2 av de träd som ansökan omfattade. Beslutet gäller t.o.m. den 4 april 2019.

YRKANDEN M.M.

SvK har yrkat att mark- och miljödomstolen ska ändra Skogsstyrelsens beslut och lämna dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken (MB) att avverka samtliga träd som omfattas av ansökan.

SvK har som grund för sin talan anfört huvudsakligen följande.

Intill det aktuella biotopskyddsområdet går en 400 kV stamnätsledning, CL 3.81 Kilforsen-Hjälta. Den aktuella ledningen skall enligt gällande föreskrifter vara utförd som en trädsäker ledning, vilket innebär att avbrott i överföring av el inte skall kunna orsakas av träd som faller på ledningen. Ledningen är en direktjordad friledning (luftledning) som ingår i stamnätet för Sveriges nationella elförsörjning. Ledningen är även viktig för anslutning av produktionsanläggningar (Kilforsen 260 MW inmatning och Hjälta 180 MW inmatning).

Enligt 5 § Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd (EIFS 2010:4) om krav som ska vara uppfyllda för att överföringen av el ska vara av god kvalitet, skall luftledningar med en spänning över 25 kV vara trädsäkra. En trädsäker ledning är en ledning där avbrott i överföringen av el inte skall kunna orsakas av träd som faller på ledningen.

Vidare skall enligt 6 kap. 3 § Elsäkerhetsverkets föreskrifter och allmänna råd (ELSÄK-FS 2008:1) om hur elektriska starkströmsanläggningar ska vara utförda, en ledning med nominell spänning på 400 kV ha ett s.k. spänningstillägg på 1,8 meter. Det betyder att elektriskt överslag riskerar ske mellan ledning och ett föremål som befinner sig närmare ledningen än detta avstånd. Träd kan således inte tillåtas ha en höjd som gör att trädet, om det faller, kommer närmare ledningens spänningsförande delar än 1,8 meter.

Enligt 8 § Elsäkerhetsverkets föreskrifter och allmänna råd (ELSÄK-FS 2008:3, inklusive ändring 2010:3) om innehavarens kontroll av elektriska starkströmsanläggningar och elektriska anläggningar, skall en anläggning som finns ha fel eller brister som kan utgöra fara tas ur bruk och skyddas mot oavsiktlig användning. Sammantaget betyder detta att om SvK har vetskap om att det finns kanträd som gör att en ledning inte är trädsäker och därmed inte uppfyller Energimarknadsinspektionens föreskriftskrav på överföring av el av god kvalitet och inte Elsäkerhetsverkets föreskrifter om utförande av elektriska anläggningar och innehavarens kontroll och anläggningen utgör en fara för personer och egendom, så är Svenska kraftnät skyldigt att ta denna anläggning (ledning) ur drift.

Enligt bestämmelsen i 2 kap. 17 § ellagen (1997:857) får en ledning som innehar nätkoncession för linje vara ur drift i högst tre år. Om kanträd inte tas bort inom tre år förfaller tillståndet att nyttja denna ledning med efterföljande kapitalförstöring. Under den period ledningen inte kan nyttjas kommer överföringskapaciteten inom Sverige att sänkas med ett par hundra megawatt (MW) med efterföljande samhällsekonomiska konsekvenser i form av stundtals högre elpris inom elområde 3 och 4 och negativ inverkan på Sveriges elförsörjning. Om denna situation skulle uppkomma på mer än en ledning ökar risken ytterligare för negativ påverkan på den nationella elförsörjningen. Om SvK på grund av kvarvarande kanträd tvingas ta flera ledningar ur drift samtidigt finns en direkt risk för nationellt elavbrott. Tidigare utförda utredningar visar på att samhällskostnaden för sådan störning räknas i miljardbelopp.

Den närmare tillämpningen av Energimarknadsinspektionens föreskrifter i stamnätet förtydligas i SvK:s riktlinjer för underhåll av ledningsgator och stationsytor (TR12-13). Enligt dessa betecknar en trädsäker kraftledning en kraftledning, vars ledningsgata utformats och underhålls så att växande träd under kraftledningen inte kan nå närmare fasledare än närområdet. Dessutom skall inga fallande träd från sidan kunna komma närmare fasledare än 1 m enligt +50°C-kurvan.

De aktuella åtgärderna syftar till att säkerställa att ledningen uppfyller gällande föreskrifter samt att trygga leveranssäkerheten och kraftledningens säkerhet, vilket utgör ett angeläget allmänt intresse. Om ett träd faller på en ledning är systemet utformat för att slå ifrån den aktuella ledningen. Dagens tekniska dimensionering av stamnätet är baserad på en grundläggande princip, nämligen det internationellt använda (N-1) kriteriet. Det är ett system där N komponenter skall ha full funktionalitet även om systemet drivs med (N-1) komponenter, dvs. att vilken godtycklig komponent som helst skall kunna kopplas från utan att detta påverkar systemets funktionalitet. En komponent kan till exempel utgöras av en ledning, transformator eller generator. Inom 15 minuter efter ett fel skall driften vara återställd inom normala gränser och kunna klara ett eventuellt nytt fel. Om flera fel inträffar samtidigt kan avbrott i stamnätet leda till att strömförsörjningen till delar av riket bryts.

Ett system som skall vara opåverkat av varje enskild händelse måste ges en robust utformning som är tålig mot störningar. Den grundläggande principen att systemet skall klara ett fel är ägnad att säkerställa att oförutsedda störningar kan hanteras utan påverkan på delar av rikets elförsörjning. Det är därför av stor vikt att kända risker och felkällor inte förekommer i stamnätet. När det gäller kantträd som kan falla på ledningar är det extra viktigt att se till att samtliga ledningar uppfyller de grundläggande säkerhetskraven eftersom det annars finns risk för att avbrott uppstår samtidigt på flera ledningar vid t.ex. en storm.

Ytterligare en konsekvens av ett avbrott på den aktuella ledningen är att den el som produceras vid anslutna produktionsanläggningar behöver överföras av andra ledningar i systemet. Det är inte säkert att dessa ledningar har kapacitet att hantera den mängden el, vilket kan innebära att produktionsanläggningarna måste stängas tills felet är åtgärdat och ett produktionsbortfall uppstår.

Om ett väldigt torrt träd faller på ledningen kan det därutöver finnas viss risk för att skydden inte känner av händelsen och slår ifrån ledningen tillräckligt snabbt med följd att brand kan uppstå.

De träd som ansökan om dispens avser har identifierats som sådana s.k. farliga kanträd eftersom de riskerar att falla inom en meter från kraftledningen. Enligt gällande föreskrifter finns det inte någon möjlighet att, på det sätt som Skogsstyrelsen har gjort, bedöma att ett sådant träd nog inte kommer att falla på ledningen. För att en ledning skall uppfylla kraven på att vara trädsäker skall avbrott inte kunna orsakas av träd som faller på ledningen. Dessutom måste, med hänsyn till konsekvenserna som uppstår om något av de identifierade träden faller på ledningen, redan en liten risk bedömas som angelägen att åtgärda.

Sökt dispens är förenlig med förbudets syfte. Avverkningen avser ett relativt sett mindre antal träd i utkanten av ett biotopskyddsområde om 4,1 ha. Det har inte framkommit något som talar för att något av de identifierade träden hyser särskilt viktiga kvalitéer för de bevarandevärden som biotopskyddet i området avser.

Avverkning av kanträd görs alltid på ett sådant sätt att skada på omgivande träd och miljöer undviks. SvK är därutöver berett att anpassa avverkningen för att minimera risken för skada på området. Som framgår av ansökan kan avverkningen utföras vintertid och träden kan fällas manuellt ut mot ledningsgatan så att skördaren når dem från ledningsgatan. Ett annat förslag på åtgärd är att manuellt fälla träden snett ut mot ledningsgatan och därefter barka träden för att minimera risken för insektsangrepp. Genom att fälla träden ut mot ledningsgatan minskar man risken för eventuella avverkningsskador på träd som kommer att stå kvar i all

framtid. Träden kan också efter att de sågats ner lämnas orörda om det bedöms lämpligt ur såväl miljö- som skogsvårdssynpunkt. Genom att föreskriva den typen av skyddsåtgärder menar SvK att åtgärdens förenlighet med syftet med förbudet kan säkerställas.

SvK delar inte, av skäl som tidigare anförts i målet, Skogsstyrelsens uppfattning att en avverkning av de farliga kanträden skulle medföra en risk för kumulativa effekter på biotopskyddsområdet. Därtill skall tilläggas att en planerad avverkning av farliga kanträd ofta medför en mindre påverkan på området jämfört med en s.k. akutavverkning av träd där det finns en övervägande risk att de faller, något som kan komma att aktualiseras vid t.ex. kraftiga stormar eller vid kraftigt snöfall. Även av denna anledning föreligger starka skäl för domstolen att bifalla överklagandet och medge den sökta dispensen i sin helhet.

Skogsstyrelsen har bestridit bifall till överklagandet samt anført bl.a. följande.

Ett biotopskyddsområde är ett område med mycket höga naturvärden. I varje enskilt fall där ett biotopskyddsområde kommer i fråga handlar det om miljöer som prioriterats enligt en strategi för formellt skydd av skog. I det överklagade beslutet finns en beskrivning av de mycket höga naturvärden som finns i området.

De biotopskyddsområden som Skogsstyrelsen beslutar om är således sådana där det enskilda området har funnits särskilt skyddsvärt och olika intressen har vägts mot varandra vid handläggningen och i beslutet att bilda biotopskyddsområde.

Möjligheten att lämna dispens ska tillämpas restriktivt och i undantagsfall.

Skogsstyrelsen anser dock att det i vissa fall kan vara fråga om en situation som inte går att förutse och att det kan vara proportionerligt med en dispens för en begränsad åtgärd. En dispensprövning ger en möjlighet att anpassa en åtgärd så att endast det som visar sig absolut nödvändigt att göra vid det enskilda tillfället genomförs och att det sker på ett sådant sätt att minsta möjliga skada uppstår.

Vid en dispensprövning ska omfattningen av skadan på naturmiljön i ett biotopskyddsområde vägas mot tyngden i motiven för att få vidta den åtgärd som

kommer att orsaka skadan. En dispens får enligt 7 kap 26 § MB endast ges om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte.

Skogsstyrelsen har ingen annan mening än att samhället och enskildas behov av elförsörjning är ett starkt intresse. Skogsstyrelsen vill emellertid framhålla att naturmiljön och den biologiska mångfalden är ett väl så starkt intresse. Ett elavbrott kan självfallet leda till olägenheter, större som mindre, men de är regelmässigt av kortvarig natur. Om höga och för flora och fauna viktiga naturvärden går förlorade är det oftast för gott. Värdena kommer inte tillbaka. De skador som den åtgärd som inte medgivits skulle ha inneburit finns beskriven i det överklagade beslutet.

I det aktuella fallet bedömer Skogsstyrelsen, utifrån omständigheterna på plats, att risken är liten för att träden ska falla på ledningen. Av de träd som åtgärden omfattar har 15 stycken en sådan längd idag att de inte når fram till ledningen även om de skulle falla rakt ut mot den. Detta framgår av de mätningar som Skogsstyrelsens handläggare utfört och som redovisas i bilaga 1 till det överklagade beslutet. Övriga träd bedöms stå stabilt och vara tillräckligt vitala för att motstå kraftiga vindar. Därtill bidrar den stenbundna marken till trädens stabilitet.

Mot detta har SvK invänt att redan en liten risk måste bedömas som angelägen att åtgärda. Om Skogsstyrelsen uppfattar SvK rätt, menar SvK att redan den omständigheten att ett träd har en sådan längd att den vid ett fall kommer inom en meter från ledningen gör att trädet är att se som ett s.k. farligt kantträd. Skogsstyrelsen menar att ett trädets längd inte alltid ensamt kan vara avgörande för om ett träd ska vara att betrakta som ett riskträd. I ett fall som detta, när övriga omständigheter talar mot att trädet överhuvudtaget kan komma att falla, bör trädet enligt Skogsstyrelsens uppfattning inte bedömas vara ett riskträd. Detta gäller i synnerhet de träd vars längd idag understiger avståndet till ledningen. Då träden inte är att betrakta som riskträd minskar, enligt Skogsstyrelsens mening, tyngden hos SvK:s motiv att få utföra den dispensökta åtgärden.

Vid en sammanvägd bedömning, som innefattar att de mycket höga naturvärdena samt risken för skador och kumulativa effekter därav i biotopskyddsområdet ställs mot risken för skada på elledningen, är det alltså Skogsstyrelsens inställning att sådana särskilda skäl som enligt 7 kap 11 § MB krävs för att dispens ska kunna lämnas, inte föreligger i det aktuella fallet.

Vad gäller den regelkonflikt som SvK hänvisar till vill Skogsstyrelsen peka på följande. Av det allmänna rådet som meddelats till 5 kap 1 § Energimarknadsinspektionens föreskrifter (2013:1) följer att trädsäkring av ledningar exempelvis kan uppnås genom breddning av ledningsgator, markförläggning av ledning eller andra lösningar som bedöms lämpliga. Skogsstyrelsen har därmed uppfattningen att en ledning kan trädsäkras på flera olika sätt, inte att det skulle finnas ett absolut krav på att alla träd av viss höjd och på visst avstånd måste fällas. Sådana preciserade krav kan inte heller utläsas av 3 kap 3 § Elsäkerhetsverkets föreskrifter och allmänna råd (2008:1). Skulle en regelkonflikt ändå bedömas föreligga går lag före föreskrifter, varmed MB:s regler skulle äga företräde framför Energimarknadsinspektionens och Elsäkerhetsverkets föreskrifter.

SvK har i sin riskbedömning vägt in ett träds beräknade tillväxt under 8 år. Skogsstyrelsen har uppfattningen att risken för att ett träd ska falla ska prövas utifrån den risk som föreligger vid tiden för handläggningen av dispensansökan. Något skäl att i förebyggande syfte ta ner träd för att risk kan uppkomma inom de kommande 8 åren menar Skogsstyrelsen inte finns. Varje träd ska bedömas utifrån dess läge i förhållande till ledningen, då Skogsstyrelsen utgår från att det har betydelse var ett träd vid ett eventuellt fall träffar ledningen. Detta eftersom ledningens nedhäng varierar mellan stolparna.

Av 2 § ELSÄK-FS 2008:3 framgår att innehavaren av en starkströmsanläggning fortlöpande ska kontrollera anläggningens säkerhet. För vissa anläggningar ska en särskild kontroll med bestämda tidsintervall företas. Den kontroll som är föreskriven ska alltså ske fortlöpande och i de fall där tidsintervaller är bestämda är det enligt föreskriften det maximala antalet år som får förflyta mellan kontrollerna

som anges. Det förefaller således inte möta några hinder på grund av föreskriften att kontrollerna utförs oftare. Tvärtom följer av 2 § att kontrollen ska vara anpassad till anläggningens beskaffenhet, ålder, omgivande miljö och användning. Skulle då fråga vara om ett skyddat träds tillväxt skulle förslagsvis kontroll kunna vidtas med kortare intervaller i syfte att bevaka risken för skada.

Skogsstyrelsen bedömer att det finns risk för kumulativa effekter som inte gynnar naturvärdena vid avverkning i det skyddade området. Avverkning kan få både små och stora konsekvenser. I det aktuella området står ett antal av de markerade träden längre in från kanten till kraftledningsgatan. Eftersom de står tätt omgivna av andra träd ökar risken för negativ påverkan av nära stående träd vid avverkning.

Bevisbördan åvilar den sökande i ärenden om dispens. Det som ska visas är bland annat att det inte vore proportionerligt att Skogsstyrelsen nekar SvK dispens. SvK utgår i sin argumentation från att olika krav åligger dem enligt lagstiftning. SvK har dock inte visat att risk för skada föreligger eller preciserat vilken skada som skulle kunna uppstå vid fall av respektive träd.

De träd som omfattas av det överklagade beslutet är de träd som listats med identitetsbeteckning i bilagan till beslutet, med undantag för de träd som noterats som stående utanför biotopskyddsområdet. Sammanställningen av antalet träd som Skogsstyrelsen mätte in och bedömde vid fältbesök är 1 tall, 31 granar och 15 lövträd, dvs. totalt 47 träd inom biotopskyddsområdet samt 1 gran och 4 lövträd, dvs. totalt 5 utanför biotopskyddsområdet. Antalet träd som vid ett fall når fram till ledningen är 10 björkar, 21 granar och 1 tall, totalt 32 träd. Antalet träd som vid ett fall hamnar inom 1 m från ledningen är 3 björkar och 5 granar, totalt 8 träd. Antalet träd som vid ett fall hamnar 1 m eller längre från ledningen är 2 björkar och 5 granar, totalt 7 träd.

De träd som varit föremål för prövning och vartill dispens har nekats har bedömts vitala och stabilt stående i stenbunden mark. Ingenting har framkommit som tyder på att träden skulle vara försvagade i något hänseende. Skogsstyrelsen menar vidare

att en förutsättning för att ett s.k. worst case scenario, som innefattar att träd kommer att falla och att fallet sker rakt ut mot ledningen, ska ges tyngd vid intresseavvägningen är att risken kan konstateras med viss sannolikhet, t.ex. genom att trädet är försvagat på något sätt.

SvK har inte redovisat vilka alternativa åtgärder som undersökts och av vilka skäl de i så fall har avfärdats. Att andra åtgärder, som innebär mindre skada i biotopskyddsområdet, är möjliga att vidta utan att kostnaden blir orimlig för SvK att bära bör också ingå som faktorer i intresseavvägningen i förevarande fall.

Skogsstyrelsen vill även väcka frågan om SvK kan koncentrera sin felsökning till de delar där riktlinjerna inte kan följas enligt verkets ordinarie tillämpning. Detta mot bakgrund av att risken för trädpåfall borde vara obefintlig i de ledningsavsnitt där SvK har möjlighet att efterkomma de krav som verket tidigare hänvisat till. För det fall SvK uppfattat detta korrekt bör felbedömningen kunna underlättas.

Dispens ska lämnas i undantagsfall och då i princip bara för oförutsedda händelser. Att träd kan växa och bli högre är inte oförutsett, det är däremot att träden blir sjuka eller plötsligt försvagade på annat sätt. Mark- och miljödomstolen i Växjö har i ett lagakraftvunnet mål, M 5117-16, angående bildande av biotopskyddsområde prövat ett kraftbolags yrkande om att dispenskravet ska bortfalla inom ett särskilt angivet område alternativt att gränsen för biotopskyddsområdet skulle ändras. Domstolen fann i det målet att det saknades möjlighet att besluta om någon generell dispens inom biotopskyddsområdet och att det inte stred mot proportionalitetsprincipen att eventuella framtida åtgärder inom biotopskyddsområdet måste föregås av en dispensprövning. Domstolen fann inte heller att gränsen för biotopskyddsområdet skulle flyttas i enlighet med kraftbolagets yrkande. Kraftbolagets överklagande avslogs därför. Domstolen fann således i det målet att det inte var möjligt att ta bort kravet på dispens inom ett särskilt angivet område inom biotopskyddsområdet. Enligt Skogsstyrelsens mening tyder domstolens avgörande i det målet på att det inte torde vara ändamålsenligt att ett träd endast på grund av sin höjd utgör en risk och därför måste fällas.

SvK har i yttrande anfört huvudsakligen följande.

Vad gäller angivet säkerhetsavstånd mellan faslina och träd/vegetation omfattar detta all vegetation som kan komma närmare faslinan än en meter när faslinan hänger som lägst enligt +50 °C kurvan före nästa kanträdsunderhåll. SvK har i sin dispensansökan utgått från detta säkerhetsavstånd vad gäller bedömningen av farliga kanträd.

När det gäller kanträd som kan falla på ledningar är det av stor vikt för driftsäkerheten att samtliga ledningar i stamnätet uppfyller de grundläggande säkerhetskraven eftersom det annars finns risk för att avbrott uppstår samtidigt på flera ledningar vid t.ex. en storm. Som tidigare redogjorts för är även en relativt ”liten risk för skada” angelägen att åtgärda.

Skogsstyrelsen har efterfrågat en redovisning av vilka alternativa åtgärder som kan vidtas i syfte att trädsäkra ledningen. En alternativ åtgärd skulle kunna vara att enbart toppbeskära de aktuella träden, ett alternativ som Skogsstyrelsen dock avfärdat eftersom det enligt dem skulle medföra skada på träden. Att trädsäkra ledningen på annat sätt, t.ex. genom att flytta ledningen, ser inte SvK som ett möjligt alternativ. En ledningsflytt skulle inte bara vara ekonomiskt och tekniskt orimligt utan också kräva ny koncession och ny ledningsrätt.

SvK delar Skogsstyrelsens uppfattning att det idag finns en stormtålig kant ut mot biotopskyddet. Enligt SvK:s uppfattning och erfarenhet skapas dock denna stormtåliga kant genom att de högsta och stormkänsligaste träden regelbundet avverkas samt den ”bryneffekt” som uppkommer i sidoområdet genom denna avverkning (en bryneffekt som uppstår genom att träden längre in i sidoområdet växer högre).

Skogsstyrelsen har i yttrande anfört huvudsakligen följande.

Enligt Skogsstyrelsens bedömning är SvK inte rättsligt förpliktad att tillse att alla träd av viss höjd och på visst avstånd från ledningen avverkas. De regler som

refereras till i ELSÄK-FS 2008:1 är av funktionsbaserad karaktär, vilket innebär att reglerna talar om vad som ska uppnås i stället för att tala om exakt hur något ska göras. Att i vissa ledningsavsnitt göra en fördjupad riskbedömning och avstå från att avverka de träd där omständigheterna talar emot att trädet kan komma att falla på ledningen, torde inte vara förbjudet enligt dessa bestämmelser. Inte heller kan SvK enligt dessa bestämmelser vara förhindrade att välja alternativa åtgärder till avverkning i syfte att säkra ledningen.

Utan närmare kännedom om vilka överväganden som föranlett SvK:s riktlinjer får Skogsstyrelsen förmoda att dessa tillkommit av såväl säkerhetsskäl som av effektivitetsskäl. Att i undantagsfall göra en fördjupad riskbedömning eller välja alternativa åtgärder skulle, i fråga om ledningsgator som gränsar till biotopskyddsområden, kunna motiveras av miljöskäl.

Vad avser frågan om alternativa åtgärder vidhåller Skogsstyrelsen att SvK inte i tillräcklig utsträckning redovisat vilka åtgärder som undersökts och av vilka skäl de i så fall har avfärdats. SvK anger ledningsflytt som ett exempel på en alternativ åtgärd. Skogsstyrelsen ställer sig dock frågande till om det inte skulle finnas fler alternativ, särskilt sådana som skulle vara mindre betungande för verket. Ett sådant sätt skulle, enligt Skogsstyrelsens uppfattning, kunna vara att SvK arbetar med en tätare och fördjupad tillsyn för att bevaka riskutvecklingen i de avsnitt som berörs av biotopskydd.

Att avverka enligt de alternativa metoder som framförs av SvK kan visserligen innebära en viss reducering av skadan på naturmiljön. Skogsstyrelsen vidhåller dock att det inte finns någon anledning att i nuläget avverka de träd som inte bedöms vara riskträd, detta oavsett vilken metod som i så fall skulle väljas.

SvK beskriver att avverkning av kanträd alltid utförs på ett sådant sätt att skada på omgivande träd och miljöer undviks. Man menar att detta görs genom s.k. riktad fällning där fällning av träden utförs med anpassning av fallriktningen till de träd som ska stå kvar. Skogsstyrelsen ser dock en risk med riktad fällning, då det

generellt sett finns en risk för skadlig påverkan på omkringliggande träd vid riktad fällning. Det kan t.ex. hända att trädkronan från det fallande trädet fastnar i ett annat träd. Trädet som fälls kan också skada andra träd genom att det skaver av grenar, kvistar och bark. Ett tredje exempel kan vara att trädet man avser avverka träffar andra träd som även de faller. Om skadorna uppstår innebär det att de påverkade träden kan få så omfattande skador att vitaliteten och stabiliteten blir sämre och den naturliga successionen i området påverkas negativt på ett oönskat sätt. Dessutom kan fallande träd även landa på liggande och stående död ved som påverkas negativt.

SvK nämner att toppbeskrning kan vara en alternativ metod. Att toppbeskära träden skulle innebära att trädtopparna avverkas på de aktuella träden vid en specifik höjd och traddelen under kapytan står kvar på rot.

Toppbeskrning kan ske på olika sätt, t.ex. genom manuell avverkning, med skogsmaskin (skördare) eller klinga under helikopter. Det är Skogsstyrelsens uppfattning att de träd som toppkapas påverkas av väder och vind i större omfattning än annars, då de med sannolikhet skulle börja murkna vid snittytan och med tiden få sämre stabilitet. Vid nyttjande av skördare kan även stamskador på stående träd och liggande ved tillkomma då maskinen tar sig fram och när kranen är i rörelse. Med klinga under helikopter kan skador på levande träd och död ved uppkomma i större omfattning då trädtopparna kapas och traddelar faller okontrollerat.

Skogsstyrelsen är tveksam till SvK:s uppfattning att stormfasta beståndskanter i äldre skogar bäst skapas på det sätt som verket beskriver. Det finns konkurrerande uppfattningar att man genom att avverka de högsta träden i kanten skapar luckor där turbulensen uppstår.

För de träd där omständigheter utöver trädets längd talar för att träden kan komma att falla på ledningen, har dispens medgivits. Risken för påverkan på driftsäkerhet och kraftledningens säkerhet har därmed minimerats, enligt Skogsstyrelsens

uppfattning. Dispens har nekats för de träd som Skogsstyrelsen har bedömt står stabilt, där ingenting tyder på att träden är försvagade och där risken för fall på ledningen har bedömts som liten.

Att dispens har nekats vid denna tidpunkt, hindrar inte att dispens söks igen och – om omständigheterna ändras – medges.

Vad avser situationer där ett behov uppstår att vidta åtgärder akut har MÖD tidigare konstaterat att det av allmänna rättsgrundsatsen får anses följa att nödvändiga och brådskande åtgärder får vidtas även om dispens inte kunnat inhämtas (se MÖD:s domar den 13 juni 2011 i mål nr M 8790-10 och M 9341-10).

Det finns även i framtiden en viss möjlighet för verket att förebygga skador på ledningen genom trädsäkring, även om detta arbete för SvK:s del kommer att innebära tätare tillsyn och ytterligare ansökningar om dispens. Att SvK måste besöka området oftare, i syfte att bevaka trädets statut och utveckling, är naturligtvis mer kostsamt än att med fastställda intervall avverka alla träd av viss höjd och på visst avstånd från ledningen. Området ligger dock lätt åtkomligt och sträckan som ska avsynas uppgår endast till ca 125 m. Det kan inte uteslutas att den fördjupade riskanalysen kräver särskild kunskap om träd, något som ger en fördyrning för verket. I förhållande till de naturvärden som vid en avverkning riskerar att utsläckas permanent och med den risk för de följd effekter som beskrivits i tidigare yttranden, ser dock Skogsstyrelsen merarbetet och kostnaden som en rimlig uppoffring för SvK. Enligt Skogsstyrelsen är beslutet inte mer ingripande än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses. Skogsstyrelsen står fast vid ståndpunkten att särskilda skäl för dispens inte föreligger och vidhåller därmed sin inställning i målet.

SvK har i yttrande anfört huvudsakligen följande.

SvK noterar att Skogsstyrelsen delar SvK:s bedömning att de redovisade alternativa metoderna kan innebära en viss reducering av skadan på naturmiljön. Som ytterligare förslag på skyddsåtgärder vid en avverkning av de farliga kantträden kan

SvK, för det fall domstolen finner det lämpligt, även åta sig att avverka med arborist och genom toppfällning.

Skogsstyrelsens förslag på kompletterande åtgärder i form av tätare och fördjupad tillsyn i området saknar dock, enligt SK:s uppfattning, relevans i det aktuella målet eftersom flertalet av de träd som SvK önskar avverka redan idag är lokaliserade närmare faslinan än en meter när faslinan hänger som lägst enligt +50 °C kurvan.

Avslutningsvis skall noteras att de träd som idag behöver avverkas är också till huvuddelen de träd som helikoptertoppades 2009 (totalt 130 träd toppades vid detta tillfälle).

För det fall Skogsstyrelsen skulle vidhålla sin bedömning i denna del hemställer SvK att domstolen även håller syn i målet och på så sätt får möjlighet att självt kunna ta del av förhållandena på plats.

Mark- och miljödomstolen har den 22 februari 2018 hållit sammanträde i målet.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen anser att målet är tillräckligt utrett utan att domstolen håller syn på platsen. SvK:s yrkande om syn ska därför avslås.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att parterna är överens om att det är totalt 47 träd som SvK ansökt om att få avverka i det aktuella biotopskyddsområdet. Efter att Skogsstyrelsen lämnat dispens för avverkning av två av de i ansökan angivna träden återstår 45 träd som nu aktuellt överklagande gäller.

Enligt 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken får man inom ett biotopskyddsområde inte bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. Om det finns särskilda skäl, får dispens från förbudet ges i det enskilda fallet. En dispens från förbudet får enligt 7 kap. 26 § miljöbalken ges endast om det är förenligt med förbudets syfte. Kravet på särskilda skäl innebär att möjligheten att ge dispens bör

tillämpas restriktivt, särskilt när det gäller de biotopskyddsområden som bildats efter särskilt beslut. Med hänsyn till den prövning som görs vid bildandet av ett sådant biotopskyddsområde bör behovet av att ge en dispens i ett senare skede normalt vara begränsat. Det kan dock finnas särskilda skäl för en dispens med hänsyn till ett angeläget allmänt intresse, (prop. 2008/09:214).

Vid dispensprövningen ska en avvägning göras i det enskilda fallet mellan skadans betydelse för naturvärdena och tyngden i motiven för att vidta den åtgärd som orsakar skadan. Vid prövningen bör också vägas in om det finns andra lämpliga alternativ som innebär mindre skada på den skyddade biotopen.

Av det överklagade beslutet framgår att det aktuella området har mycket höga naturvärden som huvudsakligen är knutna till den stående skogen bestående av gamla träd samt av död ved i olika nedbrytningsstadier. Inom biotopskyddet finns rödlistade arter som är beroende av dessa substrat. Enligt Skogsstyrelsens bedömning kommer den sökta avverkningen att skada naturmiljön genom att den naturliga successionen av döende träd och nedbrytning av död ved riskerar att påverkas negativt. Brynmiljö mot kraftledningsgatan påverkas då kantzonen utglesas, vilken kan medföra flera vindfällen eftersom vindförhållandena förändras i området. Risken finns då enligt Skogsstyrelsen att beståndet kan komma att bli än mer luckigt då fler träd faller och risken för uttorkning av viktiga naturskogssubstrat ökar. Skogsstyrelsen har vidare gjort gällande att risken är liten för att träden ska falla på ledningen. De träd som har sådan längd att de når fram till ledningen om de faller står enligt Skogsstyrelsens besiktning och bedömning stabilt och är tillräckligt vitala för att motstå kraftiga vindar. Den stenbundna marken bidrar också enligt Skogsstyrelsen till trädens stabilitet.

Den aktuella kraftledningen ingår i stamnätet för Sveriges nationella elförsörjning. Ledningen är också viktig för anslutning av produktionsanläggningar (Kilforsen och Hjäлта). De åtgärder som dispensansökan gäller syftar enligt SvK till att säkerställa att ledningen uppfyller gällande föreskrifter samt tryggar leveranssäkerheten och kraftledningens säkerhet. Enligt gällande föreskrifter ska ledningen vara utförd som

en trädsäker ledning, vilket innebär att avbrott i överföring av el inte skall kunna orsakas av träd som faller på ledningen eller kommer närmare fasledare än 1 meter enligt +50 °C-kurvan. SvK har redovisat försiktighetsåtgärder som kommer att iakttas vid avverkningen för att minimera risken för skada på naturmiljön.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Skyddet av naturmiljön inom det aktuella biotopskyddsområdet är ett starkt allmänt intresse. Samtidigt är elförsörjningen en samhällsviktig verksamhet som även den utgör ett starkt allmänt intresse. Skogsstyrelsen har efter besiktning på platsen gjort bedömningen att risken för att träden även vid en kraftig storm ska falla som mycket liten. SvK har inte motsagt denna bedömning. SvK har gjort gällande att enbart det förhållandet att träden har en sådan längd att de kan komma för nära ledningen om de skulle falla innebär att de är s.k. farliga kantträd som måste tas bort. Vid en intresseavvägning enligt 7 kap. 25 och 26 §§ miljöbalken mellan den skada på naturmiljön som den sökta åtgärden skulle innebära och tyngden i de av SvK anförda skälen för att få vidta de sökta åtgärderna, gör domstolen bedömningen att vikten av att inte skada naturmiljön inom det aktuella biotopskyddsområdet överväger de skäl som SvK anført för att få avverka de i ansökan angivna träden. Det har enligt mark- och miljödomstolen inte visats att det föreligger några sådana särskilda skäl som motiverar att dispens från det lagstadgade förbudet lämnas. Att SvK åtagit sig att vidtaga särskilda försiktighetsåtgärder vid avverkningen av de aktuella träden föranleder inte domstolen att göra någon annan bedömning. SvK:s överklagande ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 24 september 2018.

Bengt Johansson

Mats Käll

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Bengt Johansson, ordförande, och tekniska rådet Mats Käll.